

Romantik Düşüncenin Poetik Mantığı

Gürcü Romantizminde Dil, İmge ve Özne

YAZAR

Doç. Dr. Gül Mükerrer ÖZTÜRK

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş. 'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-362-007-3	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Romantik Düşüncenin Poetik Mantiği Gürcü Romantizminde Dil, İmge ve Özne	47518
Yazar	Baskı ve Cilt
Gül Mükerrer ÖZTÜRK ORCID iD: 0000-0003-1875-4954	Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	LIT000000
	DOI
	10.37609/akya.4143

Kütüphane Kimlik Kartı
Öztürk, Gül Mükerrer.

Romantik Düşüncenin Poetik Mantiği Gürcü Romantizminde Dil, İmge ve Özne / Gül Mükerrer Öztürk.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.

152 s. : şekil, tablo. ; 135x210 mm.

Kaynakça ve Dizin var.

ISBN 9786253620073

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

YAZARIN SÖZÜ

Bu kitap, Gürcü romantik şiirini savunmak için değil, onu yeniden duymaya çalışmak için yazıldı. Romantizm söz konusu olduğunda çoğu kez şiiri daha baştan tanıdık kavramların içine yerleştiriyoruz: bireycilik, melankoli, kader, özgürlük, ulus... Kuşkusuz bu kavramların her biri önemlidir ancak bazen şiirin kendi sesini duymamızı da zorlaştırırlar. Ben bu çalışmada, Gürcü romantik şiirine hazır açıklamalarla değil, metnin kendi hareketini izleyerek yaklaşmak istedim. Anlamın nasıl kurulduğunu, nerede yoğunlaştığını, nerede kırıldığını ve nasıl yer değiştirdiğini anlamaya çalıştım.

Bu yönelişin arkasında, romantik şiirin çoğu zaman yalnızca temalarıyla okunması kadar, romantik “ben”in de çoğu kez psikolojik ya da biyografik bir bütünlük olarak ele alınması vardır. Oysa Gürcü romantiklerinde “ben”, bana göre tamamlanmış bir iç dünya değil *şiir içinde kurulan, bölünen, kararsızlaşan ve yeniden şekillenen bir konumdur. Bu nedenle burada şiiri dışarıdan açıklamaktan çok, onun kendi poetik mantığını görünürlük kılmaya çalıştım.*

Aleksandre Çavçavadze, Grigol Orbeliani ve Nikoloz Barataşvili'nin şiirleri; bu kitapta yalnızca tek tek büyük eserler olarak değil dil, imge, zaman ve özne arasındaki ilişkinin farklı görünümleri olarak ele alındı. Dilerim bu çalışma, Gürcü romantizmi üzerine düşünmek isteyen okurlar için yeni bir yol açar; romantik şiiri yalnızca duygu ve fikirler bakımından değil kendi özgül düşünme biçimi içinde de değerlendirmeye katkı sağlar.

TEŐEKKÜR

Bu alıŐma s¼recinde desteklerini esirgemeyen Oxford niversitesindeki kıymetli hocalarıma iten teŐekk¼rlerimi sunarım. S¼re boyunca iyi niyetleriyle yanımda olan, fikir alışveriŐleriyle ufuk aan ve desteklerini hissettiren arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma da Ő¼kran borçluyum. AraŐtırma sırasında kaynaklara erişim ve çalışma koŐulları konusunda destek sağlayan kurumlara ayrıca teŐekk¼r ederim.

En b¼y¼k teŐekk¼r¼m ise bu uzun yolculuk boyunca sabır ve anlayıŐlarıyla yanımda duran aileme ve desteğiyle bana her zaman g¼c veren eŐim . zt¼rk'e.

Doç. Dr. G¼l M¼kerrem ZT¼RK

Rize 2026

İÇİNDEKİLER

Giriş	1
BÖLÜM 1: Gürcü Romantiklerinin Sanatsal Dili	11
1.1. Kuramsal Çerçeve: Poetik Dil ve Metafor– Metonimi Eksenleri.....	11
1.1.1. Roman Osipoviç Jakobson’da Dizimsel ve Paradigmatik Düzlemler	11
1.1.2. Metaforik ve Metonimik Düşünce Biçimleri.....	14
1.1.3. Mecaz, Dil ve Konuşma Düzlemleri.....	16
1.2. Gürcü Romantik Şiirinde Metonimik Düşüncenin Kuruluşu.....	19
1.2.1. Aleksandre Çavçavadze’nin <i>Gogça’sı</i> : Metonimik Eksen ve Romantik Zaman Bilinci.....	19
1.2.2. Grigol Orbeliani’nin <i>Kız Kardeşim Efemia’ya</i>	24
1.2.3. Nikoloz Barataşvili: Metonimik Poetikanın Yoğunlaşması	33
1.2.3.1. Merani: Kader Sınırı ve Metonimik Hareket	33
1.2.3.2. Gizemli Ses: Eksik Dünya Modeli ve İçsel Diyalog	41
1.2.3.3. Nikoloz Barataşvili’nin Şiirinde Renk Anlayışı	45
1.2.3.4. Nikoloz Barataşvili’nin Mtkvari Nehri Kıyısındaki Düşünceler Adlı Şiiri.....	50
1.2.3.5. Nikoloz Barataşvili’nin Kartli’nin Kaderi Adlı Şiiri.....	52
1.2.3.6. Nikoloz Barataşvili’nin Kafiyesi.....	57
1.3. Metonimik Poetikanın Gürcü Romantizmindeki İşlevi	65

BÖLÜM 2: Aleksandre Çavçavadze'nin Şiirlerinde	
Romantik Grotesk Öğeler	67
2.1. Üslup Çoğulluğu ve Romantik Paradoks.....	67
2.2. “Yabancı Dünya”: Metonimi, Çoğulluk ve Görüşsüzlük	71
2.3. Grotesk Beden, Maske ve İkizleşme.....	73
2.4. Karnavalesk Tersine Çevirme ve Aşkın Yıkıcı Gücü.....	75
2.5. Groteskten İçsel Bölünmeye: Aleksandre Çavçavadze'den Nikoloz Barataşvili'ye Geçiş	77
BÖLÜM 3: Gürcü Romantiklerinin Eserlerinde	
Karnaval Motifleri	83
3.2. Karnaval Dünya Görüşü ve Grotesk Gerçekçilik	86
3.3. Aleksandre Çavçavadze'de Grotesk Beden ve Karnaval Mantiği.....	88
3.4. Kutsalın Alçaltılması ve Metonimik Yer Değiştirme	92
3.5. Grigol Orbeliani'de Karnavalesk Dünya ve “Geçici Krallar”	96
BÖLÜM 4: Romantik Kişilik Sorunu ve “Ben”	
Kavramının Anlamsal Statüsü	103
4.1. Fichte'nin “Ben” Öğretisi ve Romantik İçsel İkiliğin Felsefi Zemini.....	106
4.2. Nikoloz Barataşvili'nin Şiirinde İçsel İkilik ve Edilgen “Ben”	109
4.3. Aleksandre Çavçavadze ve Grigol Orbeliani'de Dışsallaşmış İkilik: Maske, Karnaval ve Grotesk.....	117
4.4. Zaman, Süreçsellik ve Metonimik Öz-Bilginin Poetik Yapısı.....	121
Sonuç	127
Kaynaklar	133
Dizin	137

KAYNAKLAR

- Abaşidze, Kita. *Etiudebi XIX Saukunis Kartuli Literaturis Şesakheb*. Tbilisi: Tbilisis Sakhelmtsipo Universiteti Gamomcemloba, 1962.
- Abzianidze, Giorgi. *Nikoloz Barataşvilis Tskhovreba da Shemokmedeba*. Tbilisi: Sakartvelos SSR Metsnierebata Akademiis Gamomtsemloba, 1955.
- Asatiani, Guram. *Vepkhistaosnidan Bakhtrionamde*. Tbilisi: Merani, 1974.
- Averintsev, Sergey Sergeyeviç. “Analiticheskaia psikhologiiia K.-G. Iunga i zakonomernosti tvorcheskoi fantazii.” İçinde *O sovremennoi burzhuaznoi estetike*, vyp. 3. Moskova, 1972.
- Bahtin, Mihail Mihayloviç. *Problems of Dostoevsky’s Poetics*. Ed. ve çev. Caryl Emerson. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1984.
- Bahtin, Mihail Mihayloviç. *Rabelais and His World*. Çev. Hélène Iswolsky. Bloomington: Indiana University Press, 1984.
- Bahtin, Mihail Mihayloviç. *Problemy poetiki Dostoevskogo*. 4. bs. Moskova: Sovetskaia Rossiia, 1979.
- Bahtin, Mihail Mihayloviç. *Estetika slovesnogo tvorchestva*. Moskova, 1979.
- Bahtin, Mihail Mihayloviç. *Voprosy literatury i estetiki*. Moskova: Khudozhestvennaia literatura, 1975.
- Bahtin, Mihail Mihayloviç. *Literaturno-kriticheskie stat’i*. Moskova: Khudozhestvennaia literatura, 1986.
- Bahtin, Mihail Mihayloviç. *Tvorchestvo Fransua Rable i narodnaia kul’tura srednevekov’ia i Renessansa*. Moskova, 1986.
- Bahtin, Mihail Mihayloviç. *Tvorchestvo Fransua Rable i narodnaia kul’tura srednevekov’ia i Renessansa*. 2. bs. Moskova: Khudozhestvennaia literatura, 1990.
- Barataşvili, Nikoloz. *Tkhzulebani*. Tbilisi: Sabçota Sakartvelo, 1972.
- Barthes, Roland. “Osnovy semiologii.” İçinde *Strukturalizm: “za” i “protiv”*. Moskova: Progress, 1975.
- Berman, Antoine. *L’épreuve de l’étranger: Culture et traduction dans l’Allemagne romantique*. Paris, 1984.
- Chkhenkeli, Tamaz. *Tserilebi*. Tbilisi, 1972.
- Chichinadze, Konstantine. *Aliteratsia Kartul Shairshi*. Tbilisi: Sabçota Sakartvelo, 1979.
- Çavçavadze, Aleksandre. “Martas Avadmkhopoba da Ekimis Nakhva” [Martah’ın Hastalığı ve Doktor Ziyareti]. *İveria*, no. 10 (5 Mayıs 1877), Tiflis.
- Çavçavadze, Aleksandre. “Didmarkhvashi” (დიდმარხვაში). İçinde *Aleksandre Chavchavadze: Krebuli*. Ilia State University Library dijital koleksiyonu. Erişim: 15 Mart 2026.
- Çavçavadze, Aleksandre. “Gogça.” National Parliamentary Library of Georgia, çevrimiçi PDF. Erişim: 15 Mart 2026.

- Çikovani, Simon. *Rçeuli Tserilebi*. Tbilisi, 1963.
- Delumeau, Jean. *Grekh i strakh: Formirovanie chuvstva viny v tsivilizatsii Zapada (XIII–XVIII vv.)*. Ekaterinburg: Izdatel'stvo Ural'skogo universiteta, 2003.
- Dobrzyńska-Janusz, Teresa Janina. "Metaforicheskoe vyskazyvanie v priamoi i kosvennoi rechi." İçinde *Teoriia metaforoy*, haz. N. D. Arutyunova, gen. red. N. D. Arutyunova ve M. A. Zhurinskaia, 456–475. Moskova: Progress, 1990.
- Eikhenbaum, Boris Mihayloviç. *O proze*. Leningrad: Khudozhestvennaia literatura, 1969.
- Evgenidze, Iuza. & Minashvili Lado. *Kartuli literatura II (XIX saukune)*. Tbilisi: Gamomcemloba "Sakartvelos Metsniereba", 2013.
- Fichte, Johann Gottlieb. *Sochineniia v dvukh tomakh*. T. 1. Sankt-Peterburg: Mifril, 1993.
- Fichte, Johann Gottlieb. "Johann Gottlieb Fichte." *Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
- Fichte, Johann Gottlieb. "Johann Gottlieb Fichte (1762–1814)." *Internet Encyclopedia of Philosophy*.
- Gaçev, Georgiy Dmitriyeviç. *Jizn khudozhestvennogo soznaniia: Ocherki po istorii obraza*. Ç. I. Moskova: Iskusstvo, 1972.
- Gamezardashvili, D. (red.). *Akhali kartuli literaturis istoria*. C. I. Tbilisi, 1972.
- Gatserelia, Akaki. *Nikoloz Barataşvili: Monografiya*. Tbilisi: Sakhelmtsipo Gamomcemloba, 1947.
- Gatserelia, Akaki. *Rçeuli Natserabi*. C. I. Tbilisi, 1962.
- Gatserelia, Akaki. *Rçeuli Natserabi*. C. III/1. Tbilisi, 1981.
- Gatserelia, Akaki. *Rçeuli Natserabi*. C. III/2. Tbilisi, 1981.
- Genette, Gérard. *Raboty po poetike*. Tom I–II. Moskova, 1998.
- Ingoroqva, Pavle. "Nikoloz Barataşvili (Biografiuli Narkvevi)." İçinde *Nikoloz Barataşvili: Leksebi. Bedi Kartlisa. Tserilebi*. Tbilisi, 1922.
- İssledovanie rechevogo myshleniia v psikholingvistike*. Ed. A. A. Leont'ev. Moskova: Nauka, 1985.
- Jakobson, Roman Osipoviç. "Dva aspekta iazyka i dva tipa afaticheskikh narushenii." İçinde *Teoriia metaforoy*. Moskova: Progress, 1990.
- Jakobson, Roman Osipoviç. "Two Aspects of Language and Two Types of Aphasic Disturbances." İçinde *Selected Writings II: Word and Language*. The Hague, 1977.
- Jakobson, Roman Osipoviç. "Zametki o proze poeta Pasternaka." İçinde *Raboty po poetike*. Moskova, 1987.
- Jakobson, Roman Osipoviç ve Morris Halle. *Fundamentals of Language*. The Hague: Mouton & Co., 1956.
- Kaganovich, Sofya Lvovna. "Romantizm i 'estetika tozhdestva'." İçinde *O zhanrovo-stilevom svoeobrazii (po stranitsam literatury): Sbornik nauchnykh trudov*, 76–85. Tashkent: TashGU, 1985.

Kaynaklar

- Kalandadze, Aleksandre. *Literaturuli Tserilebi*. Tbilisi, 1972.
- Kayser, Wolfgang Johannes. *The Grottesque in Art and Literature*. Çev. Ulrich Weisstein. Bloomington: Indiana University Press, 1963.
- Khintibidze, Akaki. *Kartuli Leksis Bunebisatvis*. Tbilisi, 1976.
- Khintibidze, Akaki. *Poetikuri Dzebiani*. Tbilisi, 1981.
- Kotetişvili, Vakhtang. *Kartuli Literaturis Istoria (XIX s.)*. Tbilisi: Sabçota Sakartvelo, 1959.
- Lihaçev, Dmitriy Sergeyeviç. *Poetika drevnerusskoi literatury*. 2. bs. Leningrad: Khudozhestvennaia literatura, 1971.
- Lomidze, Tamar. *Kartuli romantizmis poetika*. Tbilisi, 2014.
- Losev, Aleksei Fyodoroviç. *Filosofia imeni*. Moskova, 1990.
- Losev, Aleksei Fyodoroviç. *Mif, chislo, sushchnost'*. Moskova: Mysl', 1994.
- Luria, Aleksandr Romanoviç. *Yazyk i soznanie*. Moskova: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 1979.
- Makharadze, Apolon. *Kartuli romantizmi*. Tbilisi: Tbilisi Sakhelmtsipo Universiteti, 1967.
- Nadiradze, Giorgi. *Nikoloz Barataşvilis tskhovreba da estetikuri samk'aro*. Tbilisi: Sabçota Sakartvelo, 1961.
- Nutsubidze, Tamar. "Peris poetur'i punktsia kartvel da inglisel romantikosta shemokmedebashi (shedarebiti analizi)." *Matsne* (Enisa da literaturis seria), no. 1, 1980.
- Orbeliani, Grigol. *Tkhzulebata Sruli Krebuli*. Tbilisi: Sabçota Mtserali, 1959.
- Paduçeva, Elena Viktorovna. "Prostranstvo v obliche vremeni i naoborot (k tipologii metonimicheskikh perenosov)." İçinde *Logicheskii analiz iazyka. Iazyki prostranstv*, ed. N. D. Arutyunova ve I. B. Levontina, 239–254. Moskova: Iazyki russkoi kul'tury, 2000.
- Penkovskiy, Aleksandr Borisoviç. "O semanticheskoi kategorii 'chuzhdosti' v russkom iazyke." İçinde *Problemy strukturnoi lingvistiki: 1985–1987*. Moskova, 1989.
- Penkovskiy, Aleksandr Borisoviç. *Ocherki po russkoi semantike*. Moskova: Iazyki slavianskoi kul'tury, 2004.
- Russell, Bertrand. *Human Knowledge: Its Scope and Limits*. London: George Allen & Unwin, 1948.
- Russell, Bertrand. *An Inquiry into Meaning and Truth*. London, 1957.
- Russell, Bertrand. *Chelovecheskoe poznanie. Ego sfera i granitsy*. Moskova: Izd-vo inostrannoi literatury, 1957.
- Saussure, Ferdinand de. *Trudy po iazykoznaniuu*. Moskova, 1977.
- Smirnov, Igor Pavloviç. *Poetika i metalingvistika*. Moskova: Iazyki russkoi kul'tury, 2000.
- Tenyer, Lucien. *Osnovy strukturnogo sintaksisa*. Moskova, 1988.
- Wierzbicka, Anna. *Lingua Mentalis: The Semantics of Natural Language*. Sydney: Academic Press, 1980.
- Wierzbicka, Anna. *Iazyk. Kul'tura. Poznanie*. Moskova: Russkie slovari, 1996.

Romantik Düşüncenin Poetik Mantığı
Gürcü Romantizminde Dil, İmge ve Özne

- Wierzbicka, Anna. *Semantics: Primes and Universals*. Oxford, 1997.
- Zenkin, S. "Preodolennoye golovokruzhenie: Zherar Zhenett i sud'ba strukturalizma." İçinde *Raboty po poetike*. Moskova, 1998.
- Zhinkin, N. I. *Rech' kak provodnik informatsii*. Moskova, 1982.